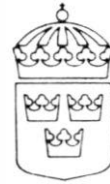

Motion till riksdagen

1987/88:Jo782

av Lars Werner m. fl. (vpk)

om miljöfarliga utsläpp från kommunala reningsverk

Mot.
1987/88
Jo782-786

Våra kommunala reningsverk byggdes en gång för att ta hand om avloppsvattnet från våra vattenklosetter och från våra köks- och badrumsvaskar. Reningsverken skulle skilja det näringsrika slammet från vattnet, bryta ner organiskt material och också fälla ut lösta näringsämnen, så att dessa kunde tillföras slammet. Det renade vattnet skulle utan miljöstörningar kunna släppas ut i sjöar och hav. Slammet skulle utgöra en resurs som gödning och jordförbättringsmedel.

Så här har det inte blivit. I dag fungerar de kommunala reningsverken i stället som kanaler för mer eller mindre giftiga kemikalier ut i våra vattendrag och ut på våra åkrar. Till reningsverken kommer i dag inte bara hushållsvatten, utan också industriellt avloppsvatten, lakvatten från soptippar och kraftigt förorenat dagvatten. Detta innebär att reningsverkens inkommande vatten innehåller alla de tiotusentals kemikalier som hanteras i vårt samhälle.

Redan i början av 1970-talet varnade framsynte professorn i kemisk marklära Svante Odén för att tungmetallerna i avloppsslammet skulle komma att förgifta våra matjordar. Tyvärr togs inte hans varningar tillräckligt allvarigt för att redan då göra något åt problemet. Svante Odén förutsåg också den ökade kemikalieanvändningen och problemen detta skulle komma att ställa till med för reningsverken. På senare tid har problemet åter aktualiserats bl. a. av människoekologen Bengt Hubendick, som i en artikel i Göteborgsposten den 11 mars 1986 betecknar reningsverken som "legaliserade kanaler för gifter ut ur vårt samhälle". Sommaren 1987 uppmärksammade miljöorganisationen Greenpeace problemet i samband med sin resa för rent vatten med fartyget Beluga.

Greenpeace analyserade avloppsvattnet från flera företag kopplade till kommunala reningsverk. Resultaten från deras analyser av industriavloppsvatten i Helsingborg, Halmstad och Göteborg visar skrämmande höga halter av en lång rad miljöfarliga kemikalier; bensen, toluen, fenol, kresoler, ftalater, styren, nonylfenol, kloroform, trikloretylen, 1,1,1-trikloretan och PCB för att bara nämna några få.

En del av dessa ämnen hamnar i slammet. Ca 250000 ton avloppsslam bildas varje år vid våra reningsverk. Av detta sprids 60 % i det svenska jordbruket. Resterande 40 % anses främst på grund av för höga tungmetallhalter inte användbart. Det hamnar då på soptipporna. Tungmetallinnehållet

har varit den faktor som begränsat användningen av slammet i livsmedelsproduktionen. Organiska giftämnen har av myndigheterna hittills inte ansetts utgöra någon risk. Analyser av avloppsvattnets innehåll av dessa ämnen görs inte och när naturvårdsverket så sent som hösten 1987 presenterade nya normer för slam fanns inte några gränsvärden för organiska ämnen med. Greenpeace's analyser av organiska ämnen i slammet från Ryaverket i Göteborg visar att åtskilliga hundratals ton av dessa ämnen årligen sprids på våra matjordar. Ämnen som, för att åter citera Bengt Hubendick, "riskerar att inom några generationer göra åkermarken oboeelig för somliga nödvändiga organismer och göra själva grödan hälsovådlig".

Också våra vattendrag och havet får sin beskärda del av gifterna från reningsverken. Att närsalter som innehåller kväve och fosfor övergöder och förändrar våra hav är välkänt. I naturvårdsverkets aktionsplan mot havsföroreningar uppmärksammas de kommunala reningsverkens bidrag till närsaltbelastningen och åtgärder föreslås för att minska detta. I aktionsplanens avsnitt om tungmetaller nämns inte de kommunala reningsverken. Även om de tungmetaller som slussas ut via dessa endast utgör en liten del av den totala mängden, som vattendragen och haven får ta emot, kan de lokalt ställa till stor skada. Vad gäller stabila organiska föreningar är aktionsplanen allt annat än konkret. Fortsatta inventeringar och utredningar är vad som bjuds. Inte heller i detta avsnitt nämns de kommunala reningsverken.

Att havsmiljön påverkas av de utsläppta kemikalierna vet vi. PCB- och DDT-utsläppen har fått allvarliga konsekvenser för bl. a. sillgrisslor och sälar i Östersjön. Bengt Hubendick skriver i ovan nämnda artikel: "Vi vet att de så hoppningivande musselodlingarna äventyras av giftiga organismer, s. k. dinoflagellater. Vi vet inte varför. Som en ren hypotes skulle man kunna tänka sig att vår kemiska påverkan på havet trängt undan andra arter, så att de giftiga fått fritt spelrum. En sådan gissning är inte helt orimlig när vi vet att utsläppta kemikalier ändrat vissa havsdjurs beteenden med följd att ekosystem omstrukturerats."

Det borde vara självklart att industrier och andra avfallsproducerande anläggningar själva renar sitt avloppsvatten från de ämnen som inte kan tas om hand på ett miljövänligt sätt i våra kommunala reningsverk.

Också hushållen bidrar med giftiga kemikalier till avloppsvattnet. Allmänheten måste göras medveten om att alla de kemiska produkter som tillhandahålls på bensinstationen, i dagligvarubutiken, i färghandeln och i kemikalieaffären förr eller senare blir till avfall. Ingenting försvinner. Åtgärder måste också vidtas för att begränsa kemikalieanvändningen i hushållen.

Hemställen

Mot bakgrund av det anförda hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär att industrier anslutna till de kommunala reningsverken i de trettio största kommunerna får ett år på sig att lägga fram planer på hur de snarast kan eliminera de delar av utsläppen som reningsverken ej kan oskadliggöra.
2. att riksdagen hos regeringen begär att det uppdras åt kemikalieinspektionen att snabbtreda vilka kemikalieprodukter som används

inom industri och hushåll och därefter lägga fram ett förslag som visar hur i första hand de hundra mest miljöfarliga produkterna kan ersättas av mindre miljöfarliga,

3. att riksdagen hos regeringen begär att ett program utarbetas för att radikalt minska framställningen och importen av giftiga ämnen.

Mot. 1987/88
Jo782

Stockholm i januari 1988

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Jörn Svensson (vpk)

Viola Claesson (vpk)

Nils Berndtson (vpk)

Inga Lantz (vpk)

Jan Jennehag (vpk)